STK1110 - Statistiske metoder og dataanalyse høsten 2019
Løsningsforslag til oppgaver i læreboka for uke 38

Vinnie Ko & Ørnulf Borgan

September 21, 2019

Lærebok: *Modern Mathematical Statistics with Applications (2nd ed.)* - Devore & Berk

Exercise 6.47

Vi vet at hvis $U_1, \cdots, U_n$ er uavhengige og kji-kvadrat fordelte stokastiske variabler med $k_1, \cdots, k_n$ frihetsgrader, så er summen av disse variablene kij-kvadrat fordelt med $k_1 + \cdots + k_n$ frihetsgrader.

Så hvis $X \sim \chi^2_\nu$, kan vi skrive $X = \sum_{i=1}^{\nu} X_i$, der $X_i \overset{u.i.f.}{\sim} \chi^2_1$.

Her er $\mu = \mathrm{E}(X_i) = 1$ og $\sigma^2 = \mathrm{V}(X_i) = 2$ (jf. side 315 i læreboka).

Siden X_i-ene er uavhengige og identisk fordelte stokastisk variabler, kan vi bruke sentralgrenseteoremet (jf. side 298 i læreboka)

$$\lim_{\nu\to\infty} P\left(\frac{X-\nu}{\sqrt{2\nu}} \le z\right) = \lim_{\nu\to\infty} P\left(\frac{\sum_{i=1}^{\nu} X_i - \nu\mu}{\sqrt{\nu}\sigma} \le z\right) = \Phi(z),$$

der $\Phi(z)$ er den kumulative standardnormalfordelingen.

Dette betyr at $X \sim \chi^2_\nu$ er tilnærmet normalfordelt, når antall frihetsgraden ν er stort.

Exercise 6.48

På samme måte som i Exercise 6.48 kan vi uttrykke $X \sim \chi^2_\nu$ som $X = \sum_{i=1}^{\nu} X_i$, der $X_i \overset{u.i.f.}{\sim} \chi^2_1$.

Dermed har vi $\dfrac{X}{\nu} = \dfrac{1}{\nu}\sum_{i=1}^{\nu} X_i = \overline{X}$.

Videre, siden $X_i \sim \chi^2_1$, vet vi at $\mu = \mathrm{E}[X_i] = 1$ og $\sigma^2 = \mathrm{V}(X_i) = 2$.

Ifølge store talls lov (jf. side 324 i læreboka), har vi da

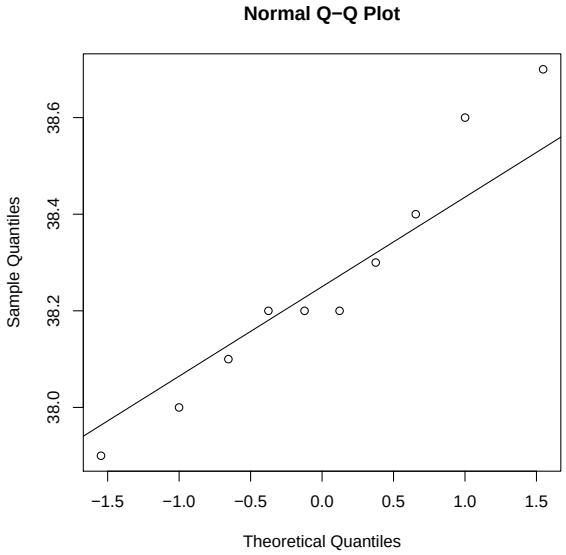
$$\frac{X}{\nu} = \overline{X} \to \mathrm{E}[X_i] = 1, \quad \text{når} \quad \nu \to \infty.$$

Exercise 8.33

a) Med følgende kode lager vi et Q-Q plot, som er vist i Figur 1.

```
> # Leser data fra web.
> marsvin.data = read.table("https://www.uio.no/studier/emner/matnat/math/STK1110/data/
    exe8-33.txt", header=T)
>
> # Trekker ut vektoren med temperaturene.
> marsvin.data = marsvin.data$temp
>
> # QQ plot
> qqnorm(marsvin.data)
> qqline(marsvin.data)
```

Fra Q-Q plotet kan vi se at punktene grovt sett ligger på en rett linje. Dermed konkluderer vi at det er rimelig å anta normalfordeling. (Det ser ut som punktene avviker fra linjen for de laveste og de høyeste verdiene, men det er vanskelig å vurdere dette presist med kun 10 datapunkter.)

Figur 1: Q-Q plot for kroppstemperaturdata av 10 marsvin.

b) Basert på resultatet fra punkt a), antar vi at dataene er normalfordelte.

Ifølge side 403 i læreboka er et $100(1-\alpha)\%$ konfidensintervall for μ i dette tilfellet gitt ved

$$\left[\overline{X} - t_{\frac{\alpha}{2},n-1}\frac{S}{\sqrt{n}}\,,\, \overline{X} + t_{\frac{\alpha}{2},n-1}\frac{S}{\sqrt{n}}\right],$$

hvor $\overline{X} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} X_i$ og $S = \frac{1}{n-1}\sum_{i=1}^{n}(X_i - \overline{X})^2$.

Ved å bruke dataene gitt i oppgaven og $\alpha = 0.05$, får vi konfidensintervallet $[38.08, 38.44]$ ved `R`-koden nedenfor. (Merk at vi i `R` får den kritiske verdien $t_{\frac{\alpha}{2},n-1}$ ved kommandoen `qt(1-alpha/2, df = n-1)`.)

```
> # Estimater for mu og sigma.
> mu.hat = mean(marsvin.data)
> sigma.hat = sd(marsvin.data)
>
> n = length(marsvin.data)
> alpha=0.05
>
> # Konfidensintervall for mu
> mu.CI = c(
+   mu.hat - qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat/sqrt(n),
+   mu.hat + qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat/sqrt(n)
+ )
> print(mu.CI)
[1] 38.08092 38.43908
```

c) Forholdet mellom Celsius og Fahrenheit grader er gitt ved $F = \frac{9}{5}C + 32$.

Siden transformasjonen fra Celsius til Fahrenheit grader er en lineær transformasjon med en positiv stigningskoeffisient, er transformasjonen en monotont voksende funksjon. Det betyr at vi direkte kan konvertere konfidensintervallet fra punkt b) til et konfidensintervall for Farenheit grader ved å sette inn nedre og øvre konfidensgrense i transformasjonsfunksjonen. (Utfordring: Hva går galt hvis transformasjonen ikke er monotont voksende?)

```
> # Konfidensintervall for mu i Fahrenheit.
> mu.CI.F = (9/5)*mu.CI + 32
> print(mu.CI.F)
[1] 100.5457 101.1903
```

Dermed får vi konfidensintervallet i Fahrenheit: $[100.55, 101.19]$.

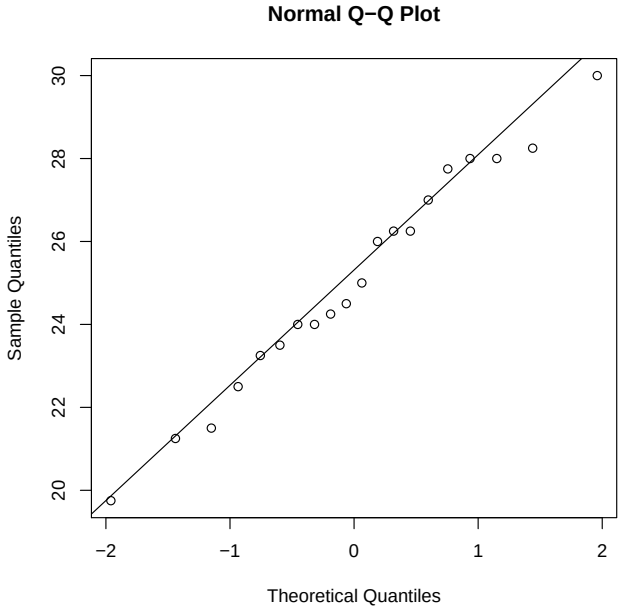
Menneskets kroppstemperatur er 37 grader Celsius (= 98.6 grader Farenheit). Så vi konkluderer med at marsvin i gjennomsnitt har en høyere kropstemperatur enn mennesker.

Exercise 8.34

a) Med følgende kode lager vi et Q-Q plot, som er vist i Figur 2.

```
> # Leser data fra web.
> ACT.data = read.table("https://www.uio.no/studier/emner/matnat/math/STK1110/data/exe8
    -34.txt", header=T)
> # Trekker ut vektoren med ACT-scorene.
> ACT.data = ACT.data$ACT
>
> # QQ plot
> qqnorm(ACT.data)
> qqline(ACT.data)
```

Fra Q-Q plotet kan vi se at punktene grovt sett ligger på en rett linje. Dermed konkluderer vi at det er rimelig å anta normalfordeling.

Figur 2: Q-Q plot for ACT scorene.

b) Basert på resultatet fra punkt a), antar vi at dataene er normalfordelte.

Ifølge side 403 i læreboka er et $100(1-\alpha)\%$ konfidensintervall for μ i dette tilfellet gitt ved

$$\left[\overline{X} - t_{\frac{\alpha}{2},n-1}\frac{S}{\sqrt{n}}\,,\, \overline{X} + t_{\frac{\alpha}{2},n-1}\frac{S}{\sqrt{n}}\right],$$

hvor $\overline{X} = \dfrac{1}{n}\displaystyle\sum_{i=1}^{n} X_i$ og $S = \dfrac{1}{n-1}\displaystyle\sum_{i=1}^{n}(X_i - \overline{X})^2$.

Ved å bruke dataene gitt i oppgaven og $\alpha = 0.05$, får vi konfidensintervallet $[23.79, 26.31]$ ved `R`-koden nedenfor. (Merk at vi i `R` får den kritiske verdien $t_{\frac{\alpha}{2},n-1}$ ved kommandoen `qt(1-alpha/2, df = n-1)`.)

```
> # Estimater for mu og sigma.
> mu.hat = mean(ACT.data)
> sigma.hat = sd(ACT.data)
>
> n = length(ACT.data)
> alpha=0.05
>
> # Konfidensintervall for mu
> mu.CI = c(
+   mu.hat - qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat/sqrt(n),
+   mu.hat + qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat/sqrt(n)
+ )
> print(mu.CI)
[1] 23.79121 26.30879
```

c) 21 ligger lavere enn den nedre konfidensgrensen av konfidensintervallet vi fant i punkt b). Så vi konkluderer at kalkulusstudentene i gjennomsnitt har en bedre ACT score enn en gjennomsnittlig student.

Exercise 8.38

a) Ifølge side 403 i læreboka er et $100(1-\alpha)\%$ konfidensintervall for μ i dette tilfellet gitt ved

$$\left[\overline{X} - t_{\frac{\alpha}{2},n-1}\frac{S}{\sqrt{n}}\,,\, \overline{X} + t_{\frac{\alpha}{2},n-1}\frac{S}{\sqrt{n}}\right],$$

hvor $\overline{X} = \dfrac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} X_i$ og $S = \dfrac{1}{n-1}\sum_{i=1}^{n}(X_i - \overline{X})^2$.

Ved å bruke dataene gitt i oppgaven og $\alpha = 0.05$, får vi konfidensintervallet $[0.89, 0.96]$ ved `R`-koden nedenfor. (Merk at vi i `R` får den kritiske verdien $t_{\frac{\alpha}{2},n-1}$ ved kommandoen `qt(1-alpha/2, df = n-1)`.)

```
> # Leser data fra web.
> cadence.data = read.table("https://www.uio.no/studier/emner/matnat/math/STK1110/data/
    exe8-38.txt", header=T)
>
> # Trekker ut vektoren med verdiene for ``cadence'' (antall skritt per sekund)
> cadence.data = cadence.data$cadence
>
> # Estimater for mu og sigma.
> mu.hat = mean(cadence.data)
> sigma.hat = sd(cadence.data)
>
> n = length(cadence.data)
> alpha=0.05
>
> # Konfidensintervall for mu
> mu.CI = c(
+   mu.hat - qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat/sqrt(n),
+   mu.hat + qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat/sqrt(n)
+ )
> print(mu.CI)
[1] 0.8876158 0.9633842
```

At et 95% konfidensintervall for μ = "forventet antall skritt per sekund (cadence)" er $[0.89, 0.96]$, betyr at vi er 95% sikre på at μ ligger mellom 0.89 skritt pr sekund og 0.96 skritt per sekund. (Her betyr formuleringen "95% sikre" (engelsk: "95% confident") at hvis vi gjentatte ganger hadde beregnet konfidensintervall ved hjelp av formelen ovenfor, ville 95% av intervallene inneholdt den sanne verdien av μ.)

b) Ifølge side 405 i læreboka er et $100(1-\alpha)\%$ prediksjonsintervall for en ny observasjon er gitt ved

$$\left[\overline{X} - t_{\frac{\alpha}{2},n-1}S\sqrt{1+\frac{1}{n}}\,,\, \overline{X} + t_{\frac{\alpha}{2},n-1}S\sqrt{1+\frac{1}{n}}\right]$$

Ved å bruke dataene gitt i oppgaven og $\alpha = 0.05$, får vi prediksjonsintervallet $[0.75, 1.10]$ ved følgende `R`-kode.

```
> # Prediksjonsintervall for en ny observasjon
> mu.PI = c(
+   mu.hat - qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat*sqrt(1+1/n),
+   mu.hat + qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat*sqrt(1+1/n)
+ )
> print(mu.PI)
[1] 0.7518927 1.0991073
```

At et 95% prediksjonsintervall for en ny observasjon er $[0.75, 1.10]$, betyr at vi er 95% sikre på at en ny observasjon vil ligge mellom 0.75 skritt pr sekund og 1.10 skritt per sekund. (Her betyr formuleringen "95% sikre" (engelsk: "95% confident") at hvis vi gjentatte ganger hadde beregnet prediksjonsintervall ved hjelp av formelen ovenfor, ville 95% av intervallene inneholdt den nye observasjonen.)

Exercise 8.46

Basert på resultatet fra punkt a) i Exercise 8.34, antar vi at dataene er normalfordelte.

Ifølge side 410 i læreboka er et $100(1-\alpha)\%$ konfidensintervallet for σ i dette tilfellet gitt ved

$$\left[S\sqrt{\frac{n-1}{\chi^2_{\frac{\alpha}{2},n-1}}}, S\sqrt{\frac{n-1}{\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2},n-1}}} \right]$$

Ved å bruke dataene gitt i Exercise 8.34 og $\alpha = 0.01$, får vi konfidensintervallet $[1.89, 4.48]$ ved `R`-koden nedenfor. (Merk at vi i `R` får den kritiske verdien $\chi^2_{\frac{\alpha}{2},n-1}$ ved kommandoen `qchisq(p=1-alpha/2, df=n-1)`, og vi får den kritiske verdien $\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2},n-1}$ ved kommandoen `qchisq(p=alpha/2, df=n-1)`.)

```
> # Leser data fra web.
> ACT.data = read.table("https://www.uio.no/studier/emner/matnat/math/STK1110/data/exe8-34.txt", header=T)
> # Trekker ut vektoren med ACT-scorene.
> ACT.data = ACT.data$ACT
>
> # Estimat for sigma.
> sigma.hat = sd(ACT.data)
>
> n = length(ACT.data)
> alpha=0.01
>
> # Konfidensintervall for sigma
> sigma.CI = c(
+   sigma.hat*sqrt((n-1)/qchisq(p=1-alpha/2, df=n-1)),
+   sigma.hat*sqrt((n-1)/qchisq(p=alpha/2, df=n-1))
+ )
> print(sigma.CI)
[1] 1.887463 4.481447
```

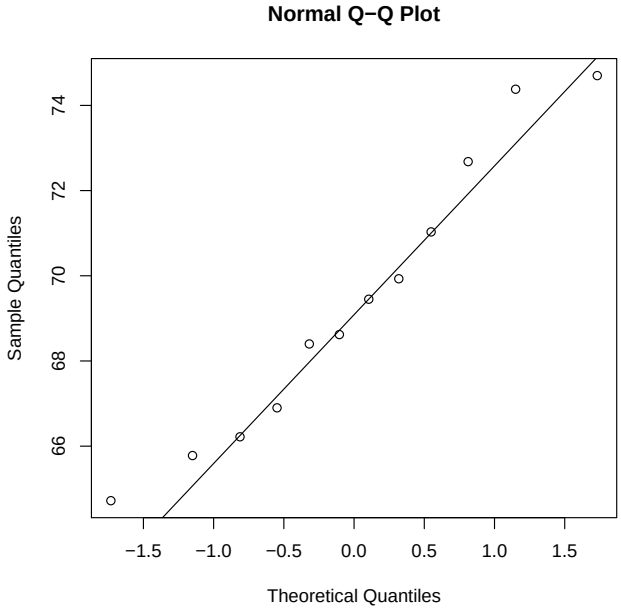
Ifølge kommentaren nederst på side 410 i læreboka, krever konfidenintervallet at dataene er uavhengige og (tilnærmet) normalfordelte. (Merk at konfidensintervallet for μ gjelder også for data som ikke er normalfordelte hvis n er tilstrekkelig stor; jf. nederst side 406 i læreboka.)

Exercise 8.47

a) Med følgende kode lager vi et Q-Q plot, som er vist i Figur 3.

```
> # Leser data fra web.
> conductor.data = read.table("https://www.uio.no/studier/emner/matnat/math/STK1110/data/exe8-47.txt", header=T)
> # Sjekker dataene.
> head(conductor.data)
    conductor  time
1   Bernstein 71.03
2        Bohm 72.68
3 Furtwangler 74.38
4     Karajan 66.90
5   Leinsdorf 65.78
6       Mazur 69.45
> # Trekker ut vektoren med tidene.
> conductor.data = conductor.data$time
>
> # QQ plot
> qqnorm(conductor.data)
> qqline(conductor.data)
```

Fra Q-Q plotet kan vi se at punktene grovt sett ligger på en rett linje. Dermed konkluderer vi at det er rimelig å anta normalfordeling.

Figur 3: Q-Q plot for data fra Exercise 8.47.

b) Basert på resultatet i punkt fra a), antar vi at dataene er normalfordelte.

Ifølge side 410 i læreboka er et $100(1-\alpha)\%$ konfidensintervallet for σ i dette tilfellet gitt ved

$$\left[S\sqrt{\frac{n-1}{\chi^2_{\frac{\alpha}{2},n-1}}}, S\sqrt{\frac{n-1}{\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2},n-1}}} \right]$$

Ved å bruke dataene gitt i oppgaven og $\alpha = 0.05$, får vi konfidensintervallet $[2.34, 5.60]$ ved `R`-koden nedenfor. (Merk at vi i `R` får den kritiske verdien $\chi^2_{\frac{\alpha}{2},n-1}$ ved kommandoen `qchisq(p=1-alpha/2, df=n-1)`, og vi får den kritiske verdien $\chi^2_{1-\frac{\alpha}{2},n-1}$ ved kommandoen `qchisq(p=alpha/2, df=n-1)`.)

```
> # Estimat for sigma.
> sigma.hat = sd(conductor.data)
>
> n = length(conductor.data)
> alpha=0.05
>
> # Konfidensintervall for sigma
> sigma.CI = c(
+   sigma.hat*sqrt((n-1)/qchisq(p=1-alpha/2, df=n-1)),
+   sigma.hat*sqrt((n-1)/qchisq(p=alpha/2, df=n-1))
+ )
> print(sigma.CI)
[1] 2.335524 5.597773
```

At et 95% konfidensintervall for σ er $[2.34, 5.60]$, betyr at vi er 95% sikre på at σ ligger mellom 2.34 og 5.60 minutter. (Her betyr formuleringen "95% sikre" (engelsk: "95% confident") at hvis vi gjentatte ganger hadde beregnet konfidensintervall ved hjelp av formelen ovenfor, ville 95% av intervallene inneholdt den sanne verdien av σ.)

c) Vi ser av konfidensintervallet i punkt b) at vi er 95% sikre på at σ ligger 2.34 og 5.60 minutter. Altså er det variasjon i hvor lang tid det tar å spille Beethvens niende symfoni, så det er ikke tilfellet at tiden det tar er helt bestemt av komponistens nedtegning av verket.

Exercise 8.51

a) Ifølge side 403 i læreboka er et $100(1-\alpha)\%$ konfidensintervall for μ i dette tilfellet gitt ved

$$\left[\overline{X} - t_{\frac{\alpha}{2},n-1}\frac{S}{\sqrt{n}}\,,\, \overline{X} + t_{\frac{\alpha}{2},n-1}\frac{S}{\sqrt{n}}\right],$$

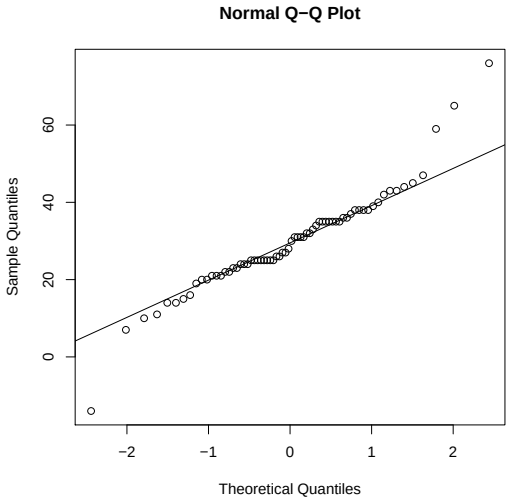
hvor $\overline{X} = \frac{1}{n}\sum_{i=1}^{n} X_i$ og $S = \frac{1}{n-1}\sum_{i=1}^{n}(X_i - \overline{X})^2$.

Ved å bruke dataene gitt i oppgaven og $\alpha = 0.05$, får konfidensintervallet $[26.61, 32.94]$ ved `R`-koden nedenfor. (Merk at vi i `R` får den kritiske verdien $t_{\frac{\alpha}{2},n-1}$ ved kommandoen `qt(1-alpha/2, df = n-1)`.)

```
> # Leser data fra web.
> wtgain.data = read.table("https://www.uio.no/studier/emner/matnat/math/STK1110/data/
    exe8-51.txt", header=T)
> # Trekker ut vektoren med vektene.
> wtgain.data = wtgain.data$wtgain
>
> # Estimater for mu og sigma.
> mu.hat = mean(wtgain.data)
> sigma.hat = sd(wtgain.data)
>
> n = length(wtgain.data)
> alpha=0.05
>
> # Konfidensintervall for mu, basert på t-fordeling
> mu.CI = c(
+   mu.hat - qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat/sqrt(n),
+   mu.hat + qt(1-alpha/2, df = n-1)*sigma.hat/sqrt(n)
+ )
> print(mu.CI)
[1] 26.61491 32.94391
```

b) Med følgende kode lager vi et Q-Q plot, som er vist i Figur 4.

```
> # QQ plot
> qqnorm(wtgain.data)
> qqline(wtgain.data)
```


Figur 4: Q-Q plot for data fra Exercise 8.51.

Fra Q-Q plotet kan vi se at punktene i sentrumsregionen ligger på linjen, men én lav og noen høye verdier avviker fra linjen. Så man kan sette et spørsmåltegn ved om dataene er normalfordelte. Men siden $n = 68$ er ganske mange observasjoner, vil sentralgrenseteoremet tre i kraft slik at konfidensintervallet er tilnærmet gyldig (jf. side 392 i læreboka).

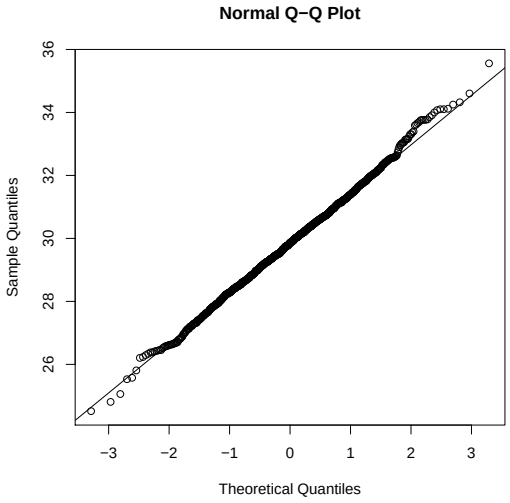
c) og d) Vi bruker `R`-pakken `boot` til å generere 999 bootstrap utvalg og beregne gjennomsnittet for hvert av dem. Vi bestemmer så bootstrap estimatet for standarfeilen og bruker det til å bestemme et tilnærmet 95% konfidensintervall; jf . intervallet gitt øverst på side 414 i læreboka. Se `R`-koden.

```
> # c)
> # Vi vil bruke R-pakken "boot".
> library(boot)
>
> # Vi definerer en funksjon som skal brukes til å beregne gjennomsnittene for bootstrap
    -utvalgene
> my.mean = function(x, indices) {mean(x[indices])}
>
> # Vi trekker 999 bootstrap utvalg.
> set.seed(1)
> mean.boot = boot(data=wtgain.data, statistic=my.mean, R=999)
>
> # d)
> # Vi bestemmer bootstrap estimatet for standardfeilen og bruker det til å bestemme et
    tilnaermet 95 prosent konfidensintervall
> se.boot=sd(mean.boot$t)
> mu.CI.boot = c(
+   mu.hat - 1.96*se.boot,
+   mu.hat + 1.96*se.boot,
+ )
> print(mu.CI.boot)
[1] 26.77541 32.78341
```

e) Med følgende kode lager vi et Q-Q plot, som er vist i Figur 5.

```
> # e)
> # QQ plot
> qqnorm(mean.boot$t)
> qqline(mean.boot$t)
```

Fra Q-Q plotet ser vi at punktene grovt sett ligger på en rett linje. Dermed konkluderer vi at det er rimelig å anta at bootstrap utvalget fra punkt c) er normalfordelt.

Figur 5: Q-Q plot for 999 bootstrap utvalg fra Exercise 8.51 c).

f) Vi bruker bootstap utvalgene fra punkt c) til å bestemme persentil intervallet; jf. side 414 i læreboka. Se R-koden.

```
> # f)
> # Regner ut persentil intervallet
> boot.ci(mean.boot, conf=0.95, type=c("perc"))
BOOTSTRAP CONFIDENCE INTERVAL CALCULATIONS
Based on 999 bootstrap replicates

CALL :
boot.ci(boot.out = mean.boot, conf = 0.95, type = c("perc"))

Intervals :
Level     Percentile
95%   (26.63, 32.85 )
Calculations and Intervals on Original Scale
>
```

g) Vi oppsummerer de konfidensintervallene vi har funnet:

- Fra punkt a) har vi at et 95% konfidensintervall basert på t-fordelingen er: $[26.61, 32.94]$
- Fra punkt d) har vi at et tilnærmet 95% konfidentintervall basert på normalfordeling og bootstrap estimat for standardfeilen er: $[26.77, 32.78]$
- Fra punkt f) har vi at bootstrap persentil intervallet er: $[26.63, 32.85]$

Vi ser at de tre konfidensintervallene er ganske like.